

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЯК ВИКЛИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ ЦИФРОВОЇ ДОБИ

НІКІТЕНКО, ВІТАЛІНА¹
ВОРОНКОВА, ВАЛЕНТИНА²
КОЛОМОЄЦЬ, ТЕТЯНА³
ВЕРЛОС, НАТАЛІЯ⁴

Анотація

У статті досліджуються філософсько-правові аспекти цифрової трансформації правової системи та її вплив на стан і механізми захисту прав і свобод людини в умовах цифрової турбулентності. Мета дослідження полягає в аналізі процесів цифрової трансформації правової системи з позицій філософії та етики, виявленні основних викликів і ризиків, що виникають у сфері захисту прав і свобод людини в умовах турбулентності цифрової доби. Завдання дослідження: 1) з'ясувати термінологічне уточнення ключових понять цифрової трансформації правової системи як філософський виклик захисту прав і свобод людини; 2) розкрити феномен захисту персональних даних та цифрової ідентичності особи у добу цифрової турбулентності; 3) проаналізувати феномен адвокатської етики та етичних вимог у контексті цифрової доби; 4) окреслити філософсько-правові засади захисту цифрових прав людини в умовах зростаючої турбулентності цифрової доби та проаналізувати виклики, що виникають у процесі трансформації правової системи. Проаналізовано зміст понять «цифрова трансформація», «цифрова турбулентність», «цифровий гуманізм», а також етичні виміри адвокатської діяльності в нових реаліях. Особливу увагу приділено проблематиці цифрових прав, захисту персональних даних, цифрової ідентичності та викликам, що виникають у сфері адвокатської етики. Обґрунтовано необхідність оновлення філософсько-правових підходів до правозахисної діяльності та посилення етичної відповідальності правничої спільноти в умовах глобальної цифровізації. Визначено, що цифровий гуманізм має стати концептуальною основою правової політики майбутнього, зорієнтованої на людину, її гідність і свободи. Таким чином, аналіз динаміки турбулентності цифрової доби і філософсько-правових викликів захисту цифрових прав людини є надзвичайно важливим для розуміння сучасних тенденцій розвитку правової системи та формування ефективних стратегій адаптації правозахисної практики до вимог цифрової епохи. Таким чином, цифрові права, цифровий гуманізм і адвокатська етика взаємодіють як складові єдиного комплексу, що забезпечує не лише юридичну, а й філософську та етичну базу для захисту людини в умовах цифрової турбулентності. Це відкриває нові перспективи для розвитку правової системи, орієнтованої на людину як центральну цінність цифрової епохи.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифрова правова система, захист прав і свобод, цифровий гуманізм, адвокатська етика, адвокатська служба, цифрова ідентичність, захист персональних даних, етичні орієнтири, цифрові права людини, цифрове правосуддя, цифрова справедливість, доба цифрової турбулентності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасну епоху цифрових трансформацій правова система стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з впровадженням інформаційних технологій,

штучного інтелекту, автоматизованих систем ухвалення рішень та електронного документообігу. Цифровізація значно змінює як форми правозастосування, так і зміст механізмів захисту прав і свобод людини, що вимагає переосмислення усталених етичних і правових орієнтирів. З одного боку, новітні технології створюють додаткові можливості для доступу до правосуддя, підвищення прозорості судових процесів і забезпечення юридичної допомоги. З іншого боку – зростають ризики порушення прав людини, зокрема права на приватність, безпеку персональних даних, недоторканність інформаційного простору, а також правової визначеності у взаємодії з державними інституціями. Особливої актуальності набуває етичний вимір правничої діяльності в умовах цифрової трансформації: виникають

¹ Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: vitalina2006@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

² Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: valentinavoronkova236@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

³ Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)
E-mail: T_deputy@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1101-8073>

⁴ Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)
E-mail: verlosznu@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3598-2721>

нові етичні дилеми, пов'язані з використанням штучного інтелекту в юридичній практиці, дистанційною взаємодією з клієнтами, збереженням конфіденційності та дотриманням професійної поведінки в онлайн-середовищі. У цьому контексті надзвичайно важливо дослідити, яким чином цифровізація змінює баланс між ефективністю правозастосування та етичністю його реалізації, і які правові та моральні механізми здатні гарантувати реальний захист прав і свобод людини у цифрову епоху. Таким чином, тема дослідження є надзвичайно актуальною як на теоретичному, так і на практичному рівнях, і відповідає ключовим викликам сучасного правового розвитку (Європейська декларація про цифрові права та принципи цифрового десятиліття, 2022). Європейська декларація про цифрові права та принципи цифрового десятиліття – це документ, ухвалений у грудні 2022 року Європейським Союзом і державами-членами, який закріплює основні цифрові права громадян та принципи розвитку цифрового суспільства Європи на найближче десятиліття (2020–2030 роки). Декларація була офіційно підписана 7 грудня 2022 року. Документ визначає 10 основних цифрових прав і принципів, які мають забезпечити безпеку, рівність і можливості для всіх громадян у цифрову епоху. Ці права і принципи базуються на цінностях ЄС – повазі до гідності людини, свободі, демократії, рівності, верховенстві права та правам людини. Основні положення декларації включають: 1. Цифрові права як невід'ємна частина основних прав людини, гарантія того, що цифрові технології підтримують і не порушують права людини. 2. Рівний доступ до цифрових технологій та послуг, забезпечення, щоб всі люди, незалежно від місця проживання, соціального статусу чи віку, мали доступ до швидкого інтернету та цифрових сервісів. 3. Безпека в цифровому середовищі, в основі якої захист персональних даних, кібербезпека, боротьба з дезінформацією. 4. Прозорість та контроль над особистими даними, де відмічається, що люди мають право знати, як використовуються їхні дані, і контролювати це. 5. Цифрова інклюзія, в основі якої запобігання цифровому розриву між різними групами населення. 6. Підтримка навичок для цифрової епохи, розвиток цифрової освіти і навчання, щоб кожен міг ефективно користуватися цифровими інструментами. 7. Захист від дискримінації і захист прав у цифровому просторі. 8. Відповідальне використання штучного інтелекту та техноло-

гій. 9. Підтримка сталого цифрового розвитку. 10. Сприяння інноваціям з урахуванням етичних стандартів. Ця декларація встановлює фундамент для цифрової трансформації Європи з акцентом на права і свободи громадян, ставлячи людину в центр цифрових змін. Вона підтримує реалізацію Європейського цифрового десятиліття – стратегії ЄС на 2021–2030 роки, що спрямована на побудову цифрового суспільства, яке є інклюзивним, безпечним і інноваційним (Європейська декларація про цифрові права та принципи цифрового десятиліття, 2022).

У контексті цифрової трансформації суспільства правова система переживає глибокі структурні та змістовні зміни, які впливають не лише на механізми реалізації правосуддя, але й на саму природу взаємодії людини з правом. Тема охоплює широке коло питань, пов'язаних із викликами, що виникають при впровадженні цифрових технологій у правове поле, зокрема: автоматизація правових процесів, електронне правосуддя, цифрова ідентифікація особистості, використання великих даних, штучного інтелекту, та кібербезпеки. У цих умовах особливої ваги набуває захист основоположних прав людини – права на приватність, свободу слова, доступ до правосуддя, безпеку персональних даних тощо. Цифрове середовище потребує переосмислення етичних стандартів та розробки нових підходів до юридичної відповідальності, правової поведінки й професійної етики. Етичні орієнтири правників, суддів, законодавців та адвокатів відіграють ключову роль у запобіганні зловживанням та у збереженні балансу між технологічним прогресом і правовим гуманізмом. Дана тема має міждисциплінарний характер і перебуває на перетині права, етики, технологій та філософії права. Її вивчення дозволяє не лише ідентифікувати потенційні загрози правам людини в цифрову епоху, але й виробити етичні та правові засади для формування більш справедливого й безпечного цифрового суспільства (Разметаєва, 2020, с. 18–23).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. У сучасній науковій думці активно осмислюється взаємозв'язок між цифровою трансформацією правової системи та викликами, які постають перед захистом прав і свобод людини. Значна частина наукових джерел концентрується на правових, етичних та філософських аспектах цієї трансформації. Згідно з працями таких дослідників, як (Л. Флоріді) цифро-

візація створює нові форми владних структур, у яких особистість втрачає контроль над власними даними, а традиційні інститути права не встигають адаптуватися до викликів алгоритмізації, автоматизації та штучного інтелекту. Л. Флоріді (Floridi, 2014) висвітлює феномен так званої «інфосфери», у межах якої порушується класичне розуміння автономії, свободи волі та приватності (Л. Флоріді (Floridi), 2014).

Український дискурс також поступово осмислює ці процеси. Ми орієнтуємось на авторські публікації цифрових прав в умовах розвитку штучного інтелекту та глобалізації, серед яких обота Т. Коломоєць, Н. Верлос, В. Нікітенко, В. Воронкова (Коломоєць, Верлос, Нікітенко, Воронкова, 2024, с. 207–217), які акцентують увагу на питаннях цифрового гуманізму, цифрових прав людини і громадянина, захисту персональних даних та цифрової ідентичності у контексті вітчизняного і міжнародного дискурсу. У працях Т. Коломоєць, Н. Верлос, В. Воронкової, В. Нікітенко розглядаються питання адаптації вітчизняного права до стандартів цифрової демократії, впровадження е-послуг, цифрової ідентичності та дотримання принципу верховенства права в кіберпросторі (Коломоєць, Верлос, Нікітенко, Воронкова, 2024, с. 207–217). Н. Бочарова, О. Биков О. аналізують праволюдський зміст сучасної цифрової стратегії Європейського Союзу (Бочарова, Биков, 2022, с. 34–42). О. Братасюк, Н. Ментух Н. розглядають поняття та класифікацію цифрових прав в Україні (Братасюк, Ментух, 2021, с. 58–61). Н. Верлос розглядає конституціоналізацію цифрових прав людини у контексті вітчизняної практики та зарубіжного досвіду (Верлос, 2020, с. 129–133). Орієнтиром для нашого дослідження слугувала робота О. Кивлюк, В. Воронкової, В. Нікітенко «Цифрові права людини як вираження цифрових атрибутів: соціально-філософське обґрунтування» (Кивлюк, Воронкова, Нікітенко, 2023, с. 7–22). Велику роль відіграла Міжнародна науково-практична конференція, проведена ІННІ імені Ю.М.Потебні ЗНУ «Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду 21–22 листопада 2024 року, та виданий збірник матеріалів конференції за ред. д.ф.н., проф. Воронкової (2024. 634 с.). Дана тема виявилася основою розробки проекту в рамках МОНЕ, яка розроблялася на стику міждисциплінарного проекту філософів і юристів (науковий керівник

д.ф.н., проф. В. Нікітенко, 2025). Філософські праці аналізують глибокі онтологічні й аксіологічні зміни, які відбуваються у сфері права, яке перестає бути виключно інструментом, а натомість воно трансформується в елемент цифрового середовища, де моральні дилеми часто вирішуються машинами. Правознавчі дослідження (С. Сасса, Н. Нікса) вказують на кризу традиційних механізмів правового регулювання в умовах цифрової епохи. Автори звертають увагу на виклики електронного правосуддя, етики цифрових доказів, кібербезпеки та захисту персональних даних як нові форми реалізації (або загрози) прав і свобод.

Разом із тим, варто зазначити, що більшість праць зосереджується переважно на техніко-юридичних або етичних аспектах цифровізації, тоді як філософський вимір, зокрема, концептуальне осмислення змін у природі прав людини, меж свободи, автономії та гідності в цифрову добу залишається недостатньо дослідженим. Це відкриває простір для подальшого міждисциплінарного аналізу.

Підкреслюється, що цифровізація відкриває нові можливості для реалізації прав людини, однак водночас створює суттєві ризики порушення приватності через недостатню правову регламентацію та технічні уразливості. Пропонується комплексний підхід, який поєднує нормативно-правові акти, технічні інновації та етичні стандарти для захисту персональних даних у цифровому середовищі. Автори підкреслюють, що сучасна епоха цифрової доби турбулентності вимагає не лише трансформації правової системи, а й формування нових етичних орієнтирів, що будуть забезпечувати баланс між ефективністю правового захисту і гарантуванням основних прав і свобод людини (Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021). Трансформація правової системи в умовах цифрової доби – це не просто технічна модернізація, а глибокий філософський виклик, що змушує переосмислити самі засади прав і свобод людини. Від успішності цього переосмислення залежить здатність суспільства зберегти людську гідність, свободу і справедливість у мінливому цифровому світі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Ми акцентуємо увагу на недостатньому висвітленню філософського осмислення впливу цифро-

вих технологій на концепцію прав і свобод людини у добу цифрової турбулентності. Більшість досліджень зосереджені на технічних, правових або етичних аспектах цифровізації, однак мало уваги приділяється глибокому філософському переосмисленню сутності прав людини, залишається відкритим питання, як цифрова трансформація змінює фундаментальні поняття свободи, автономії та гідності. У той же час має місце відсутність цілісного філософського підходу до співвідношення цифрової трансформації та традиційних правових інститутів, включаючи етику адвокатської служби. Сучасні правові системи часто не встигають адаптуватися до стрімких змін цифрової доби, що породжує нормативну невизначеність і суперечності між класичними правовими нормами і новими цифровими практиками. Цей розрив потребує системного філософського дослідження. Неопрацьованими залишаються етичні орієнтири у сфері цифрового правосуддя та захисту персональних даних, так як електронне правосуддя та цифрові платформи збирають величезні обсяги персональної інформації, відсутність чітких філософських та етичних критеріїв захисту даних породжує ризики порушення приватності і прав людини. Вплив алгоритмізації та штучного інтелекту на забезпечення прав і свобод ще не отримав належного наукового осмислення. Алгоритми прийняття рішень у правовій системі ставлять під сумнів традиційні поняття відповідальності, справедливості та прозорості, що вимагає нових концептуальних підходів і нормативних моделей. Попри наявність численних законодавчих ініціатив у сфері цифровізації, філософський аналіз їхньої ефективності та впливу на права людини залишається на низькому рівні, що потребує подальших міждисциплінарних досліджень.

Процеси цифровізації правової системи відкривають нові можливості для забезпечення прав і свобод людини, але водночас породжують низку не вирішених або слабо досліджених проблем, які потребують глибокого етичного та правового аналізу. Серед них можна виділити наступні проблеми:

1. Цифрова трансформація державних і правових інституцій, у контексті якої недостатньо вивчено, яким чином автоматизація управлінських і судових процесів впливає на дотримання прав людини та принципів правової держави.

2. Ризики порушення приватності в умовах масової цифровізації, в основі яких використання

штучного інтелекту, великих даних (Big Data), біометричних систем і технологій відеоспостереження, що створює нові загрози для права на приватність, контроль над якими залишається фрагментарним.

3. Цифровий слід та право на забуття, так як юридичний статус цифрових даних, що залишаються в інформаційних системах, і механізми реалізації права на видалення інформації про себе ще не мають узгодженої правової практики.

4. Автоматизоване прийняття рішень і право на апеляцію, так як багато електронних адміністративних процедур (наприклад, у сфері соціального забезпечення, податків, надання публічних послуг) реалізуються через алгоритми, але процедура оскарження рішень таких систем залишається неврегульованою.

Таким чином, проблема захисту прав і свобод людини в епоху турбулентності цифрової доби має багатовимірний і комплексний характер, а низка її аспектів потребує концептуального переосмислення у контексті філософського дискурсу. Саме цим проблемам і викликам присвячена дана стаття.

Мета та формування цілей статті (постановка завдання).

Мета дослідження полягає в аналізі процесів цифрової трансформації правової системи з позицій філософії та етики, виявленні основних викликів і ризиків, що виникають у сфері захисту прав і свобод людини в умовах турбулентності цифрової доби. Дослідження спрямоване на формування концептуальних орієнтирів, які б дозволили адаптувати правові та етичні підходи до сучасних реалій цифрового гуманізму, збереження гуманістичних цінностей і посилення ефективності правозахисних механізмів. Завдання дослідження: 1) з'ясувати термінологічне уточнення ключових понять цифрової трансформації правової системи як філософський виклик захисту прав і свобод людини; 2) розкрити феномен захисту персональних даних та цифрової ідентичності особи у добу цифрової турбулентності; 3) проаналізувати феномен адвокатської етики та етичних вимог у контексті цифрової доби; 4) окреслити філософсько-правові засади захисту цифрових прав людини в умовах зростаючої турбулентності цифрової доби та проаналізувати виклики, що виникають у процесі трансформації правової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

1. Термінологічне уточнення ключових понять цифрової трансформації правової системи як філософський виклик захисту прав і свобод людини

В умовах стрімкої цифровізації суспільства та правової системи виникає необхідність чіткого та однозначного розуміння базових термінів, що використовуються у дослідженні цифрової трансформації як складного і багатовимірного явища. Термінологічне уточнення ключових понять є фундаментальним етапом, який дозволяє з'ясувати природу, межі та сутність цифрових змін, що відбуваються у сфері права, а також окреслити філософські виклики, пов'язані із захистом прав і свобод людини у цифрову епоху. Цифрова трансформація правової системи охоплює широкий спектр процесів і явищ – від автоматизації судочинства та впровадження електронного правосуддя до нових форм взаємодії

громадян із правовими інституціями у цифровому просторі. Водночас, захист прав і свобод людини в умовах цифрової доби набуває нових смислів, викликаних як технічними, так і етичними аспектами розвитку цифрових технологій. Узгоджене розуміння таких ключових понять, як «цифрова трансформація», «правова система», «філософський виклик», «захист прав і свобод людини», «цифрові права», «цифровий гуманізм», а також «турбулентність цифрової доби», створює основу для подальшого глибинного аналізу і формування адекватних правових та етичних стратегій, що відповідають викликам часу. Таким чином, мета цього розділу – забезпечити концептуальну ясність і методологічну точність у визначенні та інтерпретації основних термінів, що слугують каркасом для дослідження цифрової трансформації правової системи як філософського виклику захисту прав і свобод людини (табл. 1).

Таблиця 1

Приклади термінологічного уточнення ключових понять

Ключове слово	Зміст та уточнення
Цифрова трансформація	Цифрова трансформація – це комплексний процес інтеграції цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, зокрема у правову систему, що призводить до радикальних змін у структурі, функціях та механізмах її функціонування. Вона охоплює не лише технічне оновлення інформаційних систем, автоматизацію процесів, впровадження електронного правосуддя та цифрових сервісів, а й глибинну переосмислену організаційну, соціальну і культурну трансформацію, що змінює способи взаємодії держави, громадян і бізнесу.
Турбулентність цифрової доби	Це характеристика сучасного інформаційного суспільства, що відображає високий рівень нестабільності, швидких і непередбачуваних змін у технологічній, соціальній, економічній та правовій сферах. Ця турбулентність пов'язана з постійним оновленням цифрових технологій, складністю їх впливу на традиційні інститути, зокрема правову систему, і необхідністю швидкої адаптації до нових викликів. В умовах такої турбулентності зростає ризик виникнення інформаційних загроз, порушень цифрових прав людини, а також етичних дилем, що потребують адекватної реакції як з боку державних структур, так і правозахисних організацій. Турбулентність цифрової доби ставить на порядок денний питання формування стійких, гнучких і відповідальних систем управління цифровими процесами.
Цифровий гуманізм	Це філософська концепція, що прагне поєднати розвиток цифрових технологій з гуманістичними цінностями, спрямованими на збереження гідності, свободи, автономії та прав людини у цифровому просторі. Він підкреслює необхідність людського центру у всіх процесах цифровізації, наголошує на етичних засадах впровадження інновацій і спрямований на створення таких технологічних і правових умов, які б забезпечували розвиток людини як особистості в умовах цифрової епохи. Цифровий гуманізм виступає протипологом надмірній автоматизації, деформуванню особистісних свобод і вторгненню у приватність, акцентуючи увагу на відповідальності розробників, правозахисників і суспільства загалом за підтримку балансу між технологічним прогресом і фундаментальними цінностями людини.
Захист прав та свобод людини	Це система державних, правових, міжнародних та інституційних механізмів, спрямованих на забезпечення дотримання, реалізації та відновлення основних прав і свобод особистості, гарантованих конституцією, законами та міжнародними договорами. У цифрову епоху цей захист охоплює нові сфери – від безпеки в Інтернеті до недопущення дискримінації при автоматизованій обробці даних.

Цифровізація	Процес впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, включаючи державне управління, правосуддя, освіту та соціальні послуги. У сфері права цифровізація змінює способи створення, зберігання та застосування правових норм, веде до появи електронного документообігу, онлайн-судів, юридичних чат-ботів, що вимагає оновлення правових норм і етичних стандартів.
Правова система	Це структурована сукупність правових норм, інституцій, процедур, принципів і джерел права, які регулюють суспільні відносини. У цифрову епоху правова система адаптується до нових викликів, таких як правове регулювання штучного інтелекту, кібербезпеки, цифрових послуг, вимагаючи балансу між інноваціями та правовою стабільністю.
Цифрові права людини	Це розширення традиційних прав людини у цифровий простір, яке включає право на приватність в Інтернеті, захист персональних даних, доступ до цифрової інформації, свободу онлайн-вираження, право бути забутим, право на безпечну цифрову ідентичність. Ці права є основою для забезпечення людської гідності в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій.
Штучний інтелект у праві	Штучний інтелект (ШІ) у сфері юриспруденції – це використання алгоритмів машинного навчання, експертних систем і автоматизованих аналітичних інструментів для оптимізації юридичних процесів. Він застосовується для прогнозування судових рішень, аналізу справ, створення контрактів. Разом із перевагами ШІ несе ризики – упередженість алгоритмів, непрозорість рішень, загрози автономії суддів, конфіденційності та правової відповідальності.
Електронне правосуддя (e-justice)	Це застосування цифрових технологій у сфері судочинства з метою підвищення ефективності, прозорості та доступності правосуддя. Включає електронні судові документи, онлайн-засідання, електронну подачу позовів і скарг, автоматизовану обробку справ. Успішна реалізація електронного правосуддя вимагає захисту прав на справедливий суд, процесуальні гарантії та цифрову рівність усіх учасників.
Адвокатська етика	Це сукупність морально-етичних норм і професійних стандартів, якими повинна керуватися особа, що здійснює адвокатську діяльність. Вона охоплює принципи чесності, незалежності, конфіденційності, лояльності до клієнта, а також обов'язки перед судом, державою й суспільством. В умовах цифровізації адвокатська етика включає додаткові вимоги: безпечне зберігання електронної інформації, обережність у цифровій комунікації, протидію маніпуляціям в Інтернеті.
Правила етики	Це формалізовані нормативні акти або кодекси, що визначають стандарти поведінки юриста в професійній сфері. Вони регулюють взаємини адвоката з клієнтом, колегами, судом, громадськістю. У цифровому середовищі такі правила включають аспекти роботи з електронними базами даних, соціальними мережами, професійну поведінку онлайн, зокрема недопущення публічного розголошення конфіденційної інформації.
Захист персональних даних	Це система правових, технічних і організаційних заходів, що забезпечує недоторканність приватної інформації особи, яка обробляється в електронному вигляді. До персональних даних належать ідентифікаційна, біометрична, контактна інформація. Порушення прав у цій сфері веде до втрати контролю над особистим цифровим простором, тому регулювання ґрунтується на таких принципах, як інформована згода, цільове використання даних, право на виправлення чи видалення.
Цифрова ідентичність	Це електронна репрезентація особи в цифровому середовищі, яка підтверджується через технології – електронний підпис, біометричні дані, ID-карти, банківські або урядові системи авторизації. Вона стає інструментом доступу до публічних послуг, участі в правових процесах, отримання медичних, соціальних чи фінансових ресурсів. У цифрову епоху цифрова ідентичність потребує правового захисту від викрадення, підміни чи втручання з боку третіх осіб.

Таблиця 1 (сформована авторами)

Отже, аналіз понять і категорій даної теми засвідчив, що цифрова трансформація правової системи є не просто технічним процесом впровадження нових технологій, а глибоким філософським викликом, що ставить під питання традиційні підходи до захисту прав і свобод людини.

В умовах турбулентності цифрової доби, яка характеризується швидкими, непередбачуваними змінами та складністю нових цифрових реалій, особливо гостро постає потреба у переосмисленні понять цифрових прав, а також у формуванні адекватних правових і етичних орієнтирів.

Концепція цифрового гуманізму акцентує увагу на збереженні людської гідності, автономії та свободи у цифровому просторі, що має стати основою для розвитку сучасної правової системи, що відмічається у статті «Цифровий гуманізм як нова парадигма розвитку сучасних гуманітарних наук» (Нікітенко, Воронкова, Кивлюк, 2025, с. 81–90).

Таким чином, інтеграція цифрового гуманізму та адвокатської етики у процеси цифрової трансформації створює надійний фундамент для ефективного і гуманного захисту прав і свобод людини в епоху цифрових викликів. Проблеми еволюції від активного відповідального громадянства до цифрового та формування відповідального цифрового громадянства в епоху виявилися головними чинниками формування цифрового гуманізму та цифрових прав людини і громадянина (Воронкова, Кивлюк, Андрюкайтене, 2023, с. 23–34); (Воронкова, Кивлюк, 2022, с. 226–249).

Феномен захисту персональних даних та цифрової ідентичності особи у добу цифрової турбулентності

Феномен захисту персональних даних – це комплекс правових, технічних і організаційних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, конфіденційності та контролю за обробкою будь-якої інформації, що прямо або опосередковано ідентифікує фізичну особу. Ця інформація може включати ім'я, адресу, дату народження, контактні дані, біометричні ознаки, фінансові відомості, медичні дані, IP-адресу тощо. У сучасних цифрових умовах, коли величезні обсяги персональних даних збираються, зберігаються та обробляються у хмарних сервісах, соціальних мережах, державних реєстрах, банках і медичних установах, захист персональних даних набуває особливої важливості. Відсутність ефективного захисту може призвести до несанкціонованого доступу, витоку інформації, шахрайства, маніпуляцій, порушення приватності людини та її прав. Правові норми захисту персональних даних передбачають такі ключові принципи, як інформована згода власника даних на їх обробку, мінімізація збору інформації, прозорість процесів обробки, обмеження доступу тільки для визначених цілей, право особи на доступ, виправлення, блокування або видалення своїх даних. Технічні заходи включають шифрування, аутентифікацію, системи захисту від кіберзагроз, аудит безпеки (Бізнес і права людини в Україні: проблеми та рішення під час війни й повоєнного відновлення, 2024).

Ефективний захист персональних даних є запорукою збереження прав на приватність і гідність особистості в цифровому просторі, а також базовою складовою правової безпеки держави та суспільства загалом.

У сучасних умовах цифровізації формується цифрова ідентичність. Цифрова ідентичність – це сукупність електронних атрибутів, даних та механізмів, які дозволяють ідентифікувати конкретну фізичну або юридичну особу в цифровому середовищі. Вона включає, зокрема, унікальні цифрові ідентифікатори, такі як логіни, паролі, електронні підписи, біометричні дані (відбитки пальців, сканування обличчя), а також профілі користувача в онлайн-сервісах і системах. Цифрова ідентичність є фундаментальною для функціонування сучасних електронних послуг, електронного урядування, банківських операцій, медичних інформаційних систем, освітніх платформ, а також для участі в електронному правосудді. Вона дозволяє підтвердити особу, забезпечити доступ до ресурсів, реалізувати право власності, укладати угоди та здійснювати інші юридично значущі дії у віртуальному просторі. Водночас цифрова ідентичність є вразливою щодо шахрайства, викрадення даних, підміни особи (ідентифікаційне шахрайство), що створює ризики для безпеки користувачів і підриває довіру до цифрових сервісів. Тому її правовий захист передбачає встановлення чітких стандартів автентифікації, захисту конфіденційності, контролю над поширенням і використанням ідентифікаційних даних. Забезпечення надійної цифрової ідентичності є не лише технічним завданням, а й ключовим елементом гарантування прав людини в цифровому суспільстві, сприяючи балансу між безпекою, доступністю та захистом приватності. У добу цифрової турбулентності захист персональних даних та цифрова ідентичність особи набувають особливої значущості як ключові елементи забезпечення прав і свобод людини у цифровому просторі. Швидкий розвиток інформаційних технологій, зростання обсягів обробки даних та поширення цифрових сервісів створюють нові виклики, що пов'язані з ризиками втручання в приватність, несанкціонованим доступом до персональної інформації та маніпуляцією цифровою ідентичністю. Відповідь на ці виклики потребує комплексного підходу, який поєднує ефективні технічні засоби, адекватне законодавче регулювання і високі етичні стандарти, орієнтовані на захист гідності й автономії особи. Лише так можливо забезпечити стійкість

правової системи в умовах турбулентності цифрової доби та гарантувати безпечне функціонування цифрової ідентичності в інтересах кожного громадянина, формуючи освіту для цифрової трансформації суспільства (Освіта для цифрової трансформації суспільства, 2024).

3. Феномен адвокатської етики та її етичних вимог у контексті цифрової доби

Адвокатська етика – це система морально-етичних норм, принципів і професійних стандартів, що регламентують поведінку адвоката в процесі виконання ним своїх професійних обов’язків. Вона включає засади чесності, незалежності, конфіденційності, професійної відповідальності, поваги до прав людини та гідності клієнта, суду і опонентів. Етичні вимоги до адвоката визначаються не лише внутрішніми нормами адвокатської спільноти (наприклад, кодексами етики), а й філософським розумінням права як сфери служіння справедливості. У цифрову епоху адвокатська етика набуває нових змістових акцентів, пов’язаних із захистом персональних даних, етикою електронної комунікації, забезпеченням цифрової конфіденційності та реагуванням на загрози цифрової маніпуляції. Вона виступає гарантією довіри суспільства до адвокатури та важливим елементом правового механізму забезпечення прав і свобод людини, що досліджено І.Ліпінською у статті «Етика адвоката та його репутація: межа співвідношення» (Ліпінська, 2019).

Адвокатська етика – це система професійних етичних норм і правил поведінки, яких має дотримуватися адвокат у своїй діяльності з метою забезпечення законності, сумлінності, гідності та незалежності в процесі надання правової допомоги. Вона регламентує взаємовідносини адвоката з клієнтом, судом, іншими адвокатами, а також визначає моральні орієнтири поведінки в професійному та суспільному середовищі. Основу адвокатської етики складають принципи незалежності, конфіденційності, чесності, недопущення конфлікту інтересів та дотримання адвокатської таємниці. Особливе значення має дотримання адвокатом професійної відповідальності та норм поведінки, які забезпечують довіру до адвокатури як інституту громадянського суспільства. Етичні вимоги поширюються не лише на зміст адвокатської діяльності, а й на її форму, стиль спілкування, комунікацію в цифровому середовищі та поведінку поза межами професійної практики. В Україні джерелами адвокатської етики є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяль-

ність», Правила адвокатської етики (чинна редакція від 2017 року), а також міжнародні стандарти. Дотримання етичних норм є не лише обов’язком, а й запорукою збереження честі, гідності, професіоналізму та репутації адвоката, що, у свою чергу, зміцнює авторитет правової системи в суспільстві та сприяє ефективному захисту прав і свобод людини (Святоцька, 2016. с. 174–177).

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства та права, адвокатська служба постає не лише як інституція правозахисту, а й як морально-етичний орієнтир у складному й нестабільному цифровому середовищі. Адвокатська етика, заснована на принципах чесності, незалежності, конфіденційності, поваги до прав людини та гідності особи, набуває нового значення в епоху цифрової турбулентності, коли порушення приватності, маніпуляції даними й технологічний тиск на особистість стають системними викликами. Професійна етика адвоката в цифрову добу потребує не лише дотримання традиційних норм, а й глибшого усвідомлення цифрових ризиків, відповідальності за дії у віртуальному просторі, а також здатності працювати в умовах правової невизначеності та швидкої зміни технологічного ландшафту. Адвокатська спільнота має відігравати провідну роль у формуванні філософії цифрового гуманізму, де пріоритетом стає захист людської гідності, справедливості й прав особистості у цифровому правовому середовищі.

Цифрове правосуддя є сучасним інструментом трансформації судової системи, що базується на застосуванні передових цифрових технологій для підвищення ефективності, прозорості та доступності правосуддя. Воно включає в себе електронне судочинство, відеоконференції, автоматизацію процесів та цифрові архіви, що дозволяють учасникам судового процесу взаємодіяти у нових цифрових форматах. Однак ця трансформація несе із собою не лише технічні, а й глибокі філософсько-правові виклики, пов’язані з гарантіями захисту прав людини, забезпеченням конфіденційності та справедливості у цифровому середовищі (Metelenko, Vasylychuk, Kaganov, Nikitenko, Voronkova, 2023, с. 33–43).

Важливою складовою цифрового правосуддя є адвокатська етика, що визначає морально-правові стандарти поведінки адвокатів у цифровій добі. Умови цифрової турбулентності, що характеризуються швидкими технологічними змінами, загрозами кібербезпеки, а також складністю захисту цифрової ідентичності та персональних

даних, висувають нові вимоги до професійної етики адвокатів. Вони зобов'язані не лише захищати права клієнтів у звичних процесуальних рамках, але й усвідомлювати особливості цифрового середовища, відповідально ставитися до обробки та захисту цифрової інформації, дотримуватися принципів конфіденційності, недоторканності приватного життя та інформаційної безпеки.

Поєднання цифрового правосуддя та адвокатської етики формує фундамент для розвитку цифрового гуманізму у правовій сфері – підходу, який ставить людину, її права, гідність та свободи в центр цифрових трансформацій. Цифровий гуманізм вимагає від правничої спільноти, особливо адвокатів, дотримуватися високих етичних стандартів і водночас використовувати цифрові інструменти з метою максимально ефективного і справедливого захисту прав людини в умовах невизначеності і турбулентності цифрової доби.

Таким чином, цифрове правосуддя в тандемі з адвокатською етикою виступають не лише технічними або адміністративними новаціями, а й символами нового етапу філософсько-правового осмислення правосуддя, де пріоритетом є баланс між інноваціями, правами особи і моральною відповідальністю учасників правового процесу.

Основою цифрового правосуддя є електронне судочинство, яке передбачає використання онлайн-платформ для подання позовів, скарг та інших процесуальних документів без необхідності особистої присутності у суді. Це суттєво полегшує доступ до правосуддя, особливо для мешканців віддалених регіонів, а також підвищує швидкість розгляду справ. Крім того, цифрове правосуддя передбачає застосування відеоконференцз'язку для проведення судових засідань у віддаленому режимі, що особливо актуально у періоди надзвичайних ситуацій, таких як пандемія чи військові конфлікти. Автоматизація судових процесів за допомогою спеціалізованих програмних продуктів дозволяє оптимізувати роботу суддів і працівників апарату суду, зменшуючи бюрократичне навантаження та мінімізуючи ризик людських помилок. Впровадження електронних архівів і баз даних створює можливості для швидкого доступу до попередніх рішень, доказів та іншої інформації, що підвищує якість судового аналізу та ухвалення обґрунтованих рішень в умовах цифрового суспільства (Воронкова, Нікітенко, 2022).

Однак цифрове правосуддя водночас ставить низку складних етичних, правових та технологічних викликів. Зокрема, важливим аспектом є забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних учасників процесу, оскільки електронні системи можуть стати об'єктом кіберзагроз. Також актуальними є питання справедливості застосування алгоритмів штучного інтелекту у процесі аналізу інформації та ухвалення рішень, адже існує ризик алгоритмічної упередженості або дискримінації.

Таким чином, цифрове правосуддя не лише модернізує судову систему, а й вимагає філософського переосмислення сутності справедливості, ролі людини у правосудді та балансу між технічними можливостями і правовими гарантіями. Впровадження цифрового правосуддя має відбуватися з урахуванням принципів цифрового гуманізму, що ставить у центр уваги людину, її права, свободи та гідність, забезпечуючи їй рівний доступ до правосуддя у цифрову епоху.

4. Динаміка турбулентності цифрової доби і філософсько-правові виклики захисту цифрових прав людини

У сучасному світі цифрова доба характеризується надзвичайною динамікою змін та глибинною турбулентністю, що відображається у постійному оновленні технологій, розширенні цифрових просторів та трансформації соціальних, економічних і правових відносин. Ця турбулентність створює нові виклики для правової системи, яка повинна адаптуватися до швидкоплинних умов і водночас забезпечувати ефективний захист фундаментальних прав і свобод людини у цифровому середовищі. Динаміка турбулентності цифрової доби обумовлена необхідністю осмислення глибинних філософських і правових змін, які відбуваються під впливом цифрових технологій. Зокрема, виникають питання, пов'язані з охороною цифрових прав – права на приватність, інформаційну безпеку, свободу висловлювання в інтернеті, доступ до інформації та недоторканність особистих даних. Водночас з'являються складнощі, що пов'язані з регулюванням нових форм комунікації та взаємодії, а також з етичними дилемами, які породжує швидкий технологічний прогрес. Філософсько-правові виклики полягають у тому, що традиційні правові підходи та етичні норми не завжди можуть адекватно відповісти на нові реалії цифрової епохи. Тому виникає потреба у формуванні оновлених концепцій, які враховують як динамічність цифрових процесів, так і необ-

хідність збереження людської гідності, свободи та автономії у цифровому просторі. Цифровий гуманізм як філософська основа та адвокатська етика як практичний інструмент захисту прав людини стають ключовими факторами у цій трансформації (Нікітенко, Воронкова, Тупахіна, Сорокіна, 2024. с. 52–64).

Доба цифрової турбулентності, яка характеризується стрімкими технологічними змінами, зростанням інформаційної складності, нестабільністю правових норм і появою нових форм взаємодії в цифровому середовищі, створює безпрецедентні виклики для забезпечення прав і свобод людини. У цих умовах цифрова трансформація не тільки відкриває нові можливості, а й загострює етичні, правові й філософські питання, зокрема, щодо захисту персональних даних, цифрової ідентичності, свободи слова, доступу до правосуддя та рівності в цифровому просторі. Турбулентність цифрової доби вимагає переосмислення традиційних правових механізмів і ціннісних орієнтирів. Це особливо актуально у контексті формування концепції цифрового гуманізму, яка закликає до збереження людської гідності, автономії та відповідальності у віртуальному середовищі. У поєднанні з високими стандартами професійної етики (зокрема адвокатської), така філософія може стати підґрунтям для побудови більш стійкої, справедливої та гуманної цифрової правової системи.

Таким чином, динаміка турбулентності цифрової доби зумовлена стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту та алгоритмічного управління, радикально змінює простір правового регулювання і трансформує саму природу прав людини. У таких умовах виникають нові, ще не до кінця визначені категорії – цифрові права, цифрова автономія, кібербезпека особистості, які потребують переосмислення не лише в юридичному, а й у філософсько-етичному вимірі.

Цифрова турбулентність виявляється у високій швидкості змін, правовій невизначеності, фрагментарності нормативного середовища та зростанні ризиків цифрового контролю, що ставить під загрозу приватність, гідність і свободу особи. У зв'язку з цим особливого значення набуває концепт цифрового гуманізму, який пропонує людиноцентричну модель розвитку технологій, орієнтовану на збереження фундаментальних прав.

Захист цифрових прав потребує не лише інституційної модернізації, але й етичної рефлексії,

зокрема в контексті адвокатської діяльності, яка дедалі більше зіштовхується з викликами конфіденційності, професійної відповідальності та етичного вибору в цифровому просторі.

Отже, у сучасному цифровому світі ефективна стратегія захисту прав людини має бути міждисциплінарною, поєднувати юридичні, філософські й етичні підходи, ґрунтуючись на засадах цифрового гуманізму як нового орієнтира правової культури XXI століття (Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду, 2024).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

У сучасних умовах цифрової трансформації правової системи все більшої актуальності набуває концепція **цифрових прав** – сукупності прав і свобод людини, реалізація яких відбувається в цифровому просторі. Захист цифрових прав потребує нового гуманістичного підходу, який розвиває ідеї класичного гуманізму з урахуванням особливостей цифрової доби. Саме **цифровий гуманізм** стає філософською основою для формування таких підходів, адже він спрямований на збереження і посилення людської гідності, автономії, свободи вибору та приватності в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій. У цьому контексті **адвокатська етика** виконує ключову роль як гарант захисту цифрових прав. Юристи і адвокати мають дотримуватися високих стандартів професійної етики, що передбачають не лише традиційні принципи конфіденційності та чесності, а й відповідальне ставлення до нових викликів цифрової епохи. Це включає захист персональних даних клієнтів у цифровому середовищі, прозорість у використанні цифрових інструментів, а також активну участь у формуванні правового поля, яке забезпечує дотримання цифрових прав і свобод. Таким чином, цифрові права, цифровий гуманізм і адвокатська етика взаємодіють як складові єдиного комплексу, що забезпечує не лише юридичну, а й філософську та етичну базу для захисту людини в умовах цифрової турбулентності. Це відкриває нові перспективи для розвитку правової системи, орієнтованої на людину як центральну цінність цифрової епохи (Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади, 2024).

Як приклад, була підписана Digital Trade Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine. Це

двостороння Цифрова торговельна угода між Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії та Україною, яка має на меті створити сприятливі умови для цифрової торгівлі між двома країнами. Вона регулює правила та стандарти, які дозволяють ефективно і безпечно обмінюватися цифровими товарами, послугами та інформацією, сприяючи розвитку електронної комерції, цифрових технологій та інновацій. Основні цілі угоди: 1) Полегшення цифрової торгівлі, в основі якої створення прозорих правил для електронної комерції, цифрових послуг та обміну даними. 2) Захист даних та конфіденційності, націлене на встановлення стандартів безпеки і захисту персональних даних відповідно до міжнародних норм. 3) Спрощення митних процедур і регуляторного середовища для цифрових продуктів і послуг. 4) Підтримка розвитку цифрових технологій і сприяння інноваціям у сфері ІТ. 5) Взаємне визнання електронних підписів та цифрових ідентифікаторів, що спрощує взаємодію бізнесу. 6) Протидія цифровому захисту – запобігання необґрунтованому блокуванню або обмеженню цифрових продуктів і послуг. 7) Сприяння інклюзивному і сталому цифровому розвитку. Цей документ є важливим для України, тому що він покращує можливості українських компаній працювати на британському цифровому ринку; підвищує довіру до українських цифрових продуктів і послуг; сприяє інтеграції України у глобальну цифрову економіку; підтримує розвиток інноваційного бізнесу та залучення інвестицій; допомагає зменшити бюрократичні перепони та бар'єри для експорту цифрових товарів та послуг (Digital Trade

Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine, 2023).

Для цього необхідно: **1.** Розробити нормативно-правову базу цифрових прав людини, для чого чітко визначити поняття цифрових прав (право на цифрову ідентичність, на забуття, на захист персональних даних тощо) в національному законодавстві та узгодити їх з міжнародними стандартами у сфері прав людини. **2.** Впровадити принципи цифрового гуманізму у державну політику, для чого формувати державну цифрову політику на основі людиноцентризму, яка гарантуватиме пріоритет прав і свобод людини над технократичними чи ринковими інтересами. **3.** Розвивати цифрову правову освіту, у контексті якої запровадити в юридичну освіту курси з філософії цифрових прав, етики в цифровому середовищі, кіберправа, щоб підготувати фахівців до роботи з етичними викликами цифровізації. **4.** Удосконалити етичні кодекси адвокатської діяльності, в умовах цифровізації правосуддя оновити професійні стандарти адвокатської етики з урахуванням викликів конфіденційності, штучного інтелекту, цифрового спостереження та алгоритмічної дискримінації, подолати корупцію цій сфері. **5.** Розширити цифрові омбудсманські функції існуючих правозахисних інституцій, що дозволить ефективніше реагувати на порушення цифрових прав громадян. **6.** Стимулювати міждисциплінарні дослідження, що поєднують філософію, юриспруденцію, етику, ІТ-технології та соціальні науки з метою формування нової концепції цифрового правопорядку, цифрового гуманізму, цифрової юриспруденції.

Список використаних джерел

Бізнес і права людини в Україні: проблеми та рішення під час війни й повоєнного відновлення: Збірник матеріалів III-го Всеукраїнського конкурсу наукових робіт. За заг. ред. Устименка В.А.; ред.-упоряд. Санченко А. Є. Київ: Компанія "BAITE", 2024. 422 с.

Бочарова Н. В., Биков О. М. Праволюдний зміст сучасної цифрової стратегії Європейського Союзу. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право». 2022. № 1 (4). С. 34–42. <https://doi.org/10.32342/2709-6408-2022-1-4-3>

Братасюк О. Б., Ментух Н. Ф. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 58–61. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/12>

Верлос Н. В. Конституціоналізація цифрових прав людини: вітчизняна практика та зарубіжний досвід. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 129–133. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.21>

Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика: монографія. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 460 с.

Воронкова В., Кивлюк О., Андрюкайтене Р. Еволюція від активного відповідального громадянства до цифрового в контексті критичного мислення: досвід країн ЄС. Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia : Publishinghouse "Helvetica", 2023. 14 (91). P.23–34. doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-14-91-03>

Воронкова В. Г., Кивлюк О. П. Відповідальне цифрове громадянство в епоху цифрових техноло-

rii. Modern scientific strategies of development : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2022. С. 226–249 DOI: 10.51587/9781-7364-13395-2022-008-226-249

Коломоєць Т., Верлос Н., Нікітенко В., Воронкова В. Цифрові права в умовах розвитку штучного інтелекту та глобалізації: виклики та можливості. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2024. 20 (97). Р. 207–217. doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-24>

Кивлюк О. П., Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Цифрові права людини як вираження цифрових атрибутів: соціально-філософське обґрунтування. Освітній дискурс: збірник наукових праць / голов. ред. О.П.Кивлюк. Київ : ТОВ « Науково-інформаційне агентство «Наука-технології-інформація». 2023. Випуск 44 (4-6). С. 7–22. DOI 10.33930/ed.2019.5007.44(4-6)-1

Ліпінська І. В. Етика адвоката та його репутація: межа співвідношення. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 5. С. 421–423.

Нікітенко В., Воронкова В., Тупахіна О.Ю., Сорокіна О. Європейські практики цифрового гуманізму у контексті глобальних викликів. Humanities studies: Collec. tion of Scientific Papers. Zaporizhzhia : Publishinghouse “Helvetica”, 2024. Вип. 18 (95). С. 52–64. DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2024-18-95-06>

Нікітенко В., Воронкова В., Кивлюк О. Цифровий гуманізм як нова парадигма розвитку сучасних гуманітарних наук. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025.22 (99). Р. 81–90. doi <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-09>

Metelenko, N., Vasylychuk G., Kaganov Y., Nikitenko V., Voronkova V.. Digital cultural development under new threats and challenges. Цифровий культурний розвиток в умовах нових загроз і викликів. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 15 (92). Р. 33–43. <http://humstudies.com.ua/article/view/284985>

Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society : монографія. У 2 т. Т. 1 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 526 с.

Разметаєва Ю. С. Цифрові права людини та проблеми екстратериторіальності в їх захисті. Право та державне управління. 2020. № 4. С. 18–23. <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.2>

Святоцька В. О. Етичні (деонтологічні) засади професійної діяльності адвокатів в Україні та країнах. ЄС. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 3. С. 174–177.

Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади : збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяч. 70-річчю проф. В. П. Сергієнка. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 485 с.

European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade (2022). URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/dac/redirection/document/9437011>.

Digital Trade Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine (2023). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/646356fc94f6df000cf5eaf4/CS_Ukraine_2.2023_UK_Ukraine_Digital_Trade_Agreement.pdf

Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 листопада 2024 року / ред.-упорядник: д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкова. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 634 с.

References

Business and human rights in Ukraine: problems and solutions during the war and post-war recovery (2024): Collection of materials of the III All-Ukrainian competition of scientific works. Under the general editorship of Ustyomenko V. A.; ed. Sanchenko A. E. Kyiv: VAITE Company. 422.

Bocharova, N. V., Bykov, O. M. (2022). The prerevolutionary content of the modern digital strategy of the European Union. Bulletin of the Alfred Nobel University. Series ‘Law’. № 1 (4). С. 34–42. <https://doi.org/10.32342/2709-6408-2022-1-4-3>

Bratasiuk, O. B., Mentukh, N. F. (2021). Concept and Classification of Digital Rights in Ukraine. Legal scientific electronic journal. № 10. С. 58–61. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/12>

Verlos, N. V. (2020). Constitutionalisation of digital human rights: domestic practice and foreign experience. Journal of Kyiv University of Law. 2. 129–133. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.21>

Voronkova, V. G., Nikitenko, V. O. (2022). Philosophy of the Digital Human and Digital Society: Theory and Practice: A Monograph. Lviv-Torun: Liha-Pres. 460.

Evolution from Active Responsible Citizenship to Digital Citizenship in the Context of Critical Thinking (2023): The Experience of EU Countries: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishinghouse 'Helvetica'. 14 (91). 23–34

Voronkova, V. G., Kivliuk, O. P. (2022). Responsible digital citizenship in the era of digital technologies. Modern scientific strategies of development: collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California: GS Publishing Services. 226–249. DOI: 10.51587/9781-7364-13395-2022-008-226-249

Kolomoiets, T., Verlos, N., Nikitenko, V., Voronkova, V. (2024). Digital rights in the context of artificial intelligence and globalisation: challenges and opportunities. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house 'Helvetica'. 20 (97). 207–217. doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-24>

Kivliuk, O. P., Voronkova, V. G., Nikitenko, V. O. (2023). Digital human rights as an expression of digital attributes: socio-philosophical substantiation. Educational discourse: a collection of scientific papers / edited by O.P. Kivliuk. Kyiv: Scientific and Information Agency 'Science-Technology-Information' LLC. 44 (4–6). 7–22. DOI 10.33930/ed.2019.5007.44(4-6)-1

Lipinska, I. V. (2019). Ethics of a lawyer and his/her reputation: the limit of correlation. Comparative and Analytical Law. 5. 421–423.

Nikitenko, V., Voronkova, V., Tupakhina, O., Sorokina, O. (2024). European practices of digital humanism in the context of global challenges. Humanities studies: Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia: Publishinghouse 'Helvetica'. 18 (95). 52–64. DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2024-18-95-06>

Nikitenko, V., Voronkova, V., Kyvliuk, O. (2025). Digital humanism as a new paradigm for the development of modern humanities. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house 'Helvetica'. 22 (99). 81–90. doi <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-09>

Metelenko, N., Vasylychuk, G., Kaganov, Y., Nikitenko, V., Voronkova, V. (2023). Digital cultural development under new threats and challenges. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica". 15 (92). 33–43. <http://humstudies.com.ua/article/view/284985>

Education for digital transformation of society: a monograph.(2024). In 2 vols. Vol. 1 ; edited by V. Kremen, N. Nychkalo, L. Lukianova, N. Lazarenko. Kyiv : Yurka Lyubchenko LLC. 526.

Digital human rights and the problems of extraterritoriality in their protection (2020). Law and Public Administration. 4. 18–23. <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.2>

Sviatotska, V. O. (2016). Ethical (deontological) principles of professional activity of lawyers in Ukraine and countries. EU. Legal scientific electronic journal. 3. 174–177.

On the National Human Rights Strategy (2021): Decree of the President of Ukraine of 24.03.2021 No. 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text>

Digital transformation of education: theoretical and methodological foundations: collection of materials (2024). International scientific and practical conf. dedicated to the 70th anniversary of prof. 70th anniversary of Prof. V. P. Sergienko. Kyiv : Mykhailo Drahomanov National University of Kyiv. 485.

European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade (2022) URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/dac/redirection/document/9437011>.

Digital Trade Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine (2023). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/646356fc94f6df000cf5eaf4/CS_Ukraine_2.2023_UK_Ukraine_Digital_Trade_Agreement.pdf

Formuvannya kontseptsii tsyfrovoyi transformatsiyi osvity ta sotsial'no-vidpovidal' noho tsyfrovoho hromadyanyna u konteksti yevropeys'koho dosvidu (2024):.. zbirnyk tez dopo- vided Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi 21–22 lystopada 2024 roku / red.-uporyadnyk: d. filosof. n., prof. V. H. Voronkova. L'viv – Torun' : Liha-Pres. 2024. 634.

VITALINA, NIKITENKO – Doctor of Philosophy (D.Sc.), Professor of the Department of Management and Administration, Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: vitalina2006@ukr.net

VALENTYNA, VORONKOVA – Doctor of Philosophy (D.Sc.), Professor, Academician of the Academy of Higher Education of Ukraine, Head of the Department of Management and Administration, Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: valentinavoronkova236@gmail.com
ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

TETIANA, KOLOMOETS – Doctor of Laws, Professor, Dean of the Faculty of Law, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honoured Lawyer of Ukraine, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: T_deputy@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1101-8073>

NATALIA, VERLOS – Doctor of Laws, Professor of the Department of Constitutional and Administrative Law, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)

E-mail: verlos79@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3598-2721>

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS AS A CHALLENGE FOR THE TRANSFORMATION OF THE LEGAL SYSTEM IN THE TURBULENT DIGITAL AGE

Abstract

The article examines the philosophical and legal aspects of the digital transformation of the legal system and its impact on the status and mechanisms of protection of human rights and freedoms in the context of digital turbulence. The purpose of the study is to analyse the processes of digital transformation of the legal system from the standpoint of philosophy and ethics, and to identify the main challenges and risks arising in the field of protection of human rights and freedoms in the context of digital turbulence. Objectives of the study: 1) to clarify the terminological clarification of the key concepts of digital transformation of the legal system as a philosophical challenge to the protection of human rights and freedoms; 2) to reveal the phenomenon of protection of personal data and digital identity of a person in the age of digital turbulence; 3) to analyse the phenomenon of attorneys-at-law ethics and ethical requirements in the context of the digital age; 4) to outline the philosophical and legal framework for the protection of digital human rights in the context of the growing turbulence of the digital age and to analyse the challenges arising in the process of transformation of the legal system. The author analyses the content of the concepts of 'digital transformation', 'digital turbulence', 'digital humanism', as well as the ethical dimensions of advocacy in the new realities. Particular attention is paid to the issues of digital rights, personal data protection, digital identity and challenges arising in the field of attorneys' ethics. The author substantiates the need to update the philosophical and legal approaches to human rights protection and to strengthen the ethical responsibility of the legal community in the context of global digitalisation. It is determined that digital humanism should become the conceptual basis of the legal policy of the future, focused on human beings, their dignity and freedoms. Thus, the analysis of the dynamics of turbulence in the digital age and the philosophical and legal challenges to the protection of digital human rights is extremely important for understanding current trends in the development of the legal system and for formulating effective strategies for adapting human rights practice to the requirements of the digital age. Thus, digital rights, digital humanism and legal ethics interact as components of a single complex that provides not only a legal but also a philosophical and ethical basis for protecting people in the face of digital turbulence. This opens up new perspectives for the development of a legal system focused on human beings as the central value of the digital age.

Key words: digital transformation, digital legal system, protection of rights and freedoms, digital humanism, legal ethics, legal service, digital identity, personal data protection, ethical guidelines, digital human rights, digital justice, digital fairness, digital turbulence.

© The Authors(s) 2025

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 08.03.2025

Accepted date 18.04.2025

Published date 18.05.2025

How to cite: Нікітенко, Віталіна, Воронкова, Валентина, Коломоєць, Тетяна, Верлос, Наталя.

Захист прав і свобод людини як виклик трансформації правової системи в умовах турбулентності цифрової доби. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025. 23(100). P. 68–81.

doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-23-100-08>